

Střídavá výchova a styk s dítětem po rozchodu

PhDr. Mgr. Jeroným Klimeš, Ph.D. 2009

jeronym.klimes@seznam.cz

<http://www.klimes.us>

Obsah a přehled základních doporučení

- Úvod
- Mechanismus sdílené frustrace
- Role při rozchodu: Navrhovatel a obránce
- Výrok o vině
- Rodinné koalice
- Příklad – děti jsou vždy obránci vztahu
- Syndrom odcizeného rodiče
- Podíl úřadů na rodinné patologii
 - Praktická zásada:** S partnery, kteří mají sklon bojovat o dítě, se vyplácí jednat ostřeji a důrazněji, protože je pak menší pravděpodobnost, že začne působit mechanismus relativní frustrace, který jim dává sílu do vzájemného boje o dítě.
- Reální versus fantazijní rodiče
- Zájem dítěte – princip osíření
 - Praktická zásada:** Když nevíme, zda určité opatření je nebo není ve prospěch dítěte, porovnejme dopad tohoto opatření s jednostranným osířením: "Nebylo by pro dítě v daném případě lepší, kdyby jeden z rodičů prostě umřel?" Pokud si na tuto otázku odpovíme ano, pak víme, že takové opatření není v zájmu dítěte - lepší stav dosáhneme, když bojující partnery od sebe odřízneme a dítě svěříme do výlučné péče jednoho z nich.
 - I když se rodiče domluví na střídavé výchově, úřady musí ověřit, zda taková výchova skutečně probíhá, zda ve skutečnosti není dítě při pobytu u jednoho rodiče fakticky vychováváno jinými lidmi než rodičem (velice často důsledek přezaměstnanosti). Takovou iluzorní střídavou výchovu by měl soud zrušit a svěřit dítě do péče toho rodiče, který se o ně skutečně stará.
- Co je přirozený průběh rozvodu a co je mimořádné
 - Praktická zásada:** Při sociální práci či jednání soudu není možno předpokládat, že rozvádějící se rodiče se budou chovat zrale a zodpovědně. Naopak svou osobnostní zralost pro střídavou výchovu musejí rodiče úřadům a soudu prokázat. Soud s úřady pak posoudí, do jaké míry jsou představy rodičů realistické a zda fakticky nepoškozují dítě, přičemž je třeba přihlídnout k jeho přání a směřování.
- Střídavá péče nebo svěření dítěte do péče jednoho rodiče?
 - Praktická zásada:** Pro střídavou výchovu jsou vhodné jen ti rodiče, kteří jsou schopni zachovat výchovnou koalici - byť s pomocí mediátorů a psychologů.
- Neprosazovat střídavou výchovu proti vůli jednoho z rodičů
 - Praktická zásada:** Jedním z průkazů osobnostní zralosti rodičů je schopnost dohodnout se na střídavé výchově a s plným vědomím vzít na sebe závazky a obtíže z ní plynoucí. Je to de facto obnovení zbytku manželského slibu. Pokud rodiče nejsou schopni či ochotni se společně dohodnout v tak zásadní věci, jako je střídavá výchova, nebudou schopni udržet výchovnou koalici ani v jiných oblastech. Proto se střídavá výchova nesmí nařizovat proti vůli jednoho z rodičů. Není pak není záruka, že tento rodič na sebe aktivně vezme závazky z ní plynoucí.
 - Schopnost dohodnout se na střídavé výchově je i indikátorem, že oba partneři se dostali do poslední fáze vyrovnání se s rozchodem.
- Otázka přání dítěte - děti jsou proti

Praktická zásada: Pokud si dítě výslovně nepřeje stýkat se s novým partnerem rodiče, mají je úřady a soudy třeba výslovným zákazem chránit, aby je některý z rodičů do takového styku nenutil.

Děti pubertální a starší (>12let) mají mít právo veta nejen vůči střídavé výchově, ale i vůči styku s novým partnerem.

U dětí mladších přihlížíme k jejich názoru s tím, že hlavním kritériem je obecně intenzita odporu, ať vůči novému partnerovi nebo vůči střídavé výchově, bez ohledu, zda jejich odpor má racionální či symbolický základ.

Odpor dítěte je důvodem pro odbornou práci především s rodiči, protože hlavně oni mohou obrousit tuto averzi i u dítěte.

Otázka přání dítěte - děti jsou pro

Praktická zásada: Přání střídavé výchovy u dětí je akceptovatelné, jen pokud jej sdílí i rodiče, protože oni jsou faktickými realizátory střídavé výchovy. Každý z rodičů má právo veta.

Existují případy, kdy jak rodiče, tak děti si přejí střídavou výchovu, ale jiné okolnosti hovoří důrazně proti. V tomto případě je třeba, aby soudy či OSPOD střídavou výchovu neschválily.

Výrazné asymetrie mezi pobyty

Praktická zásada: Pro střídavou výchovu až na práh puberty dětí musejí být životy obou partnerů velmi podobné. Střídavá výchova zejména školních a mladších dětí není možná, pokud mezi rodiči panují výrazné majetkové rozdíly nebo rozdíly ve výchovném či životním stylu. Podobnost životních stylů parterů je i prediktorem úspěšnosti střídavé výchovy.

Kritéria, kterému rodiči dát dítě do péče

Praktická zásada: Pro výlučnou péči je lepší ten z partnerů, u kterého vidíme menší sklony k distribuci viny a k manipulacím a který má sklon být v páru spíše introjektivním nositelem viny.

Atypická střídavá péče

Praktická zásada: Střídavá výchova je velmi šetrná vůči dětem, pokud děti zůstávají stále ve stejném bytě a v cyklu se střídají rodiče. Zranitelnost tohoto druhu střídavé výchovy spočívá v bezohlednosti rodičů, kteří vnutí dětem to, co nevyhovuje jim samotným - totiž to neustálé střídání domova.

Kritérium: předávání dítěte s překryvem

Praktická zásada: Ještě před začátkem střídavé výchovy musí rodiče soudu a úřadům demonstrovat, že jsou schopni si dítě předávat s překryvem, tj. dvakrát za cyklus si alespoň na půl hodiny sednout a domluvit se, co by dítě mělo dělat následující cyklus. Možnost střídavé výchovy též padá, pokud některý z rodičů není schopen či ochoten tyto dohody ani s pomocí mediátora dodržovat.

Věková kritéria – kojenec, batole, předškolní věk

Praktická zásada: Nejnižší věk, kdy vůbec můžeme o střídavé výchově uvažovat, je věk, kdy je dítě schopné jít do školky (pozor, ne do jeslí), tj. minimálně tři roky. Do té doby je možno doporučit jen široký styk s druhým rodičem, ale do tohoto věku by dítě mělo vždy usínat se stejným rodičem, pokud možno ve stejném prostředí.

V předškolním věku neschvalujeme střídavou výchovu, pokud je jasné, že ji v té podobě nebudeme schopni protáhnout do školního věku, například kvůli tomu, že by se pak musel střídat školní kolektiv dítěte.

Otázka délky cyklu

Praktická zásada: Střídavá výchova je tím lepší, čím se více podobá přirozenému životu, tj. optimální může být i půldenní cyklus. To však většinou není prakticky únosné, proto týdenní cyklus je úlitba praktičnosti.

U předškolních dětí a dětí v mladším školním věku je třeba doporučovat společné setkání celé rodiny vždy uprostřed týdenního cyklu, aby nevznikal pocit osiření.

Cykus je správně nastaven, pokud u dítěte nepozorujeme poruchy přizpůsobení při přechodu z jednoho do druhého prostředí, tj. pokud dítě obě prostředí žije jako dvě variety jednoho domova. U poruch přizpůsobení je třeba délku cyklu zkrátit, nebo vložit vmezeřená setkávání uprostřed cyklu.

Za střídavou výchovu by se neměly považovat delší cykly než tři týdny, tj. měsíc, půl roku a rok, protože ztrácejí charakter střídavé (ala společné) výchovy. Je to střídavé svěřování dítěte do péče vždy jednoho rodiče, kde je třeba řešit poruchy přizpůsobení při přechodech.

Prostorová kritéria – školní věk

Praktická zásada: Střídavá výchova nesmí znamenat střídání školního kolektivu. Ze stejného důvodu se nesmí u mezinárodních rozvodů nastavovat cyklus půl roku v ČR a půl roku v cizině. Střídavá výchova či přesněji řečeno rozšířený styk by měl probíhat: celá školní docházka v jedné zemi, letní, zimní prázdniny v druhé.

Puberta a adolescence

Postižené děti a střídavá výchova

Závěr

Úvod

Každý rozchod či dokonce rozvod představuje určitý rozpad mezilidských vztahů. Jak destruktivní rozpad nakonec v konkrétním případě bude, se nedá předem odhadnout. Závisí to především na osobnostní zralosti respektive nezralosti partnerů. Čím více jsou nezralí, tím méně jsou schopni vytvořit funkční vztah, ale paradoxně tím ještě méně jsou schopni se kultivovaně rozejít. Zkrátka jak říká vzletná floškule: „Kdo není schopen schodu, není schopen rozchodu!“

Důvod, proč to tak chodí, je prostý. Navazování vztahu je z principu příjemnou záležitostí, má tedy všechny předpoklady, aby šlo hladce. Naopak rozpad vztahu je z principu bolestný. Není tedy divu, že trpící partneři často nejsou schopni ovládnout svou bolest a agresi, která z nich prýští často na všechny strany. Objektivně vzato z rozchodu oba partneři odcházejí se ztrátou – oběma se zhroutily vize o společném bytí, rodině či stárnutí. Jakmile se kdekoli objeví ztráta a bolest – ať je to rozchod nebo zatopené metro při povodních – lidé automaticky hledají jednak viníka, a dále zcela pochopitelně se snaží své ztráty minimalizovat.

Mechanismus sdílené frustrace

Spokojený pár funguje na principu sdílené frustrace. Ten říká, že zátěž si oba partneři rozloží tak, aby průběžně či na konci projektu oba partneři (celá rodina) byli stejně frustrovaní. Tedy třeba při výletu do hor se náklad nerozloží matematicky přesně padesát kilo on, padesát ona, ale on si vezme třeba 70 kg a ona pouze 30 kg, takže na vrcholu jsou oba stejně unavení. Tímto principem se například zapojují i děti do domácích prací v rámci rodiny. Když jsou rodiče vyčerpaní, tak do domácích prací zapojí děti. Tento pocit sounáležitosti však při rozchodu pochopitelně mizí. Už nejde o to tíhu rozchodu rozložit rovnoměrně a spravedlivě, ale naopak – každý z partnerů hraje sám za sebe a ke slovu přijdou i rafinované manipulace. Cílem těchto manipulací je, abych já by ten, kdo je na koni a kdo z rozchodu vychází vítězně, či ztráta je minimální, a naopak nebyl tím, kdo ostrouhl.

Role při rozchodu: Navrhovatel a obránce

Při rozchodu jsou dvě základní role: Navrhovatel rozchodu – ten, kdo odchází – a obránce vztahu – ten, kdo se snaží vztah ještě zachránit či obnovit. Tyto role definují primární manipulativní bilanci vztahu. Podle té je na koni ten, který navrhuje rozchod, kdo odchází středem. Obránce naopak ostrouhl. Už dávno soud nerozhoduje o tom, z čí viny se manželství rozvádí, a tak obránci nezůstává ani morální vítězství v podobě výroku, že manželství se rozvádí z viny toho druhého.

Dnes je dětí pomálu a představují o to více ohromnou osobní i finanční investici. Přiřknutí dětí soudem jednomu z partnerů může tedy jako mávnutím kouzelného proutku obrátit tuto primární manipulativní bilanci vztahu. Najednou to může být klidně obránce, kdo je na koni, protože jemu zůstanou děti. To předurčuje děti, aby se za určitých okolností staly zbraní i hodnotou, o kterou se vede válka na život a na smrt.

Subjektivní cena dětí dále narůstá, čím méně je člověk schopen najít za ně náhradu, tedy čím méně je schopen si pořídit rodinu jinde. Tedy za mnohou válkou o děti je vědomí: Když nebudu mít rodinu s tímto partnerem, tak nebudu mít žádnou. Často se v partnerech perou hodnoty: „Už nikdy nechci s nikým mít rodinu. Jeden rozvod mi stačil. Ergo toto je jediné dítě, které musí uspokojit všechny mé rodičovské potřeby. Toho se tedy nemohu jen tak vzdát.“

Výrok o vině

Toto vzájemné poměřování zisků a ztrát přes děti bylo dřív menší, protože to byl právě soud, kdo vynášel výrok o vině – kdo rozvod zavinil. Dnešní právo na tento cíl z rozumných důvodů rezignuje (až na rozvody s tvrdostí klausulí), nicméně to nijak nezmenšuje instinktivní potřebu expartnerů najít viníka, případně si vzájemně dokázat, kdo je na koni a kdo ostrouhl. Jako náhradu za tento výrok o vině se dnes používá výrok o svěřeni dětí do péče. Dnes rozvádějící se partneři tiše čtou výrok soudu často takto: „Soud přiřknul děti mně,

takže já jsem ten hodný a dobrý. Za rozchod může ten druhý, protože ten podle soudu není schopen se o děti ani postarat.“

Rodinné koalice

Kromě této tzv. manipulativní výplaty jde při rozchodu ještě o koalice. Ve zdravě fungujících vztazích jsou v rodinách dvě základní koalice – rodičovská a sourozenecká. V disfunkčních vztazích vznikají nezdravé koalice: matka se všemi dětmi proti otci, matka se synem proti otci s dcerou ap. Rozchod přirozeně nastavuje podobné nezdravé koalice, protože děti jsou zákonitě na straně obránce vztahu. Když přijde navrhovatel, ať je to muž nebo žena, a řekne dětem: „Co byste řekly tomu, kdybychom se my rodiče rozešli?“ Děti zprvu unisono řeknou: „Ne! Nerozcházejte se!“ Na to rodič namítne: „Ale vždyť i vás štvě, že ten druhý je takový a takový!“ „Ano, to je, ale stejně se nerozcházejte!“

Teprve za dlouhou dobu, až když jsou děti starší a hádky se vlečou celá léta, tak si dokáží představit a hlavně připustit, že by možná byl rozchod pro všechny strany lepším řešením. Na tento moment uvědomění si zpravidla pamatují jako dospělé a říkají: „Možná by pro naše bylo lepší, kdyby se rozešli.“ Ale pozor, to je vzpomínka z dob puberty eventuálně adolescence. To není spontánní reakce předškolních a školních dětí. Ty o nějakém rozchodu rodičů nechtějí slyšet ani slovo.

Tedy navrhovatel rozchodu je zprvu se svou ideou osamocen a musí ji hájit proti všem zbývajícím členům domácnosti a přesvědčovat je o tom, že to je „dobrý nápad“. I tato okolnost má za následek, že navrhovatel rozchodu má instinktivní potřebu indoktrinovat děti o své pravdě, aby nebyl za černou ovci: „Proč já bych měl mít máslo na hlavě, když s tím druhým partnerem se opravdu nedá žít?!“

Příklad – děti jsou vždy obránci vztahu

Dobrý den, našla jsem si Váš mail na internetových stránkách a chci Vás poprosit o radu. Jsem vdaná 10 let a máme desetiletou dceru. Manžel 9 let pracoval v Praze, kde trávil většinu času. Během této doby se náš vztah hodně změnil a my se postupně odcizili. Poznala jsem před šesti lety člověka, se kterým jsem šťastná a moc bych s ním chtěla být. Manželovi jsem nic nezatajovala a asi po třech měsících mu sdělila, že se v mém životě objevil někdo jiný. Takže již přes pět let stále žijeme vedle sebe, ale chováme se k sobě už jen jako přátelé a není mezi námi po tuto dobu ani žádný sexuální styk či jiné intimnosti. Tohle všechno je pouze kvůli dcerce, kterou nade vše miluji a od které mi bolí odejít. Je jí 10 let, nemá v tomto věku právo rozhodovat, ale myslím si, že i takto mladý človíček by měl právo říct si, s kým chce být a jak chce dál žít. Když jsem se jí ptala, a to již několikrát, vždy mi od pověděla, že chce zůstat s manželem, že je tady zvyklá a že je zvyklá na školu a na kamarády v ní. Je pravda, že manžel má již práci v místě bydliště a o dceru se stará stejným způsobem jak já a lásku jí také dává stejným způsobem najevo. Má známost žije 160 km daleko a z důvodu toho, že splácí hypotéku na dům, musí zůstat tam, kde je, tudíž nemůže sem za mnou. Takže pokud bych já odešla za ním, bojím se, že tou vzdáleností o dcerku přijdu. Dcera nechce jít se mnou, odmítá to, chce být tam, kde je zvyklá a nechce tu tátou nechat samotného, navíc v mé známosti vidí důvod toho, proč nechci být s jejím tátou, vidí v něm soka. Pokud ale zůstanu tady, budu stále nešťastná jako doposud. Je jasné, že bych si dcerku chtěla nejméně 1x za 14 dní brát k sobě na víkendy. Takže poradte prosím, co s tím?? Toto vše si v sobě přehrávám již delší dobu a jsem již ze všeho uvnitř šíleně unavená. Pokud zůstanu, budu žít vedle manžela, kterého nemiluji, ale budu mít u sebe dcerku, a pokud odejdu, budu šťastná, že mám někoho, koho mám ráda, s kým je mi krásně a s kým jsem opravdu šťastná, ale bude mě šíleně bolet, že nemám dcerku u sebe. Jak z toho ven? Bojím se, že když odejdu, že tím ztratím dcerku, že to bude brát tak, že jsem se na ní vykašlala, přitom bych za ní dýchala. Poradte prosím...

Komentář: Učebnicový příklad několika jevů. Především, jak nefungují vztahy na dálku a jsou nebezpečné pro fungování rodiny. Tito manželé se zřejmě k sobě hodí, protože deset let jsou schopni fungovat jako rodiče a domluví se na všem podstatném. Vztah se asi rozpadá z důvodu velké a dlouhodobé vzdálenosti. Je však paradoxní, že žena si po nevyhovujícím vztahu na dálku s manželem pořídila druhý nevyhovující vztah na dálku s milencem.

Reakce dítěte je vskutku typická. Je proti rozchodu, je proti novému partnerovi, aniž by tam byla jakákoli zřetelnější preference pro jednoho z rodičů. Když dítěti bereme rodiče, tak se o to více fixuje na okolní lidi a materiální svět. Když přichází o rodiče, tak alespoň chce zachovat stabilní prostředí, školu a kamarády. Takové dítě nutit do střídavé výchovy jen proto, že se na ní rodiče dohodnou, by představovalo jeho znásilnění. Nejenom že by přišlo o rodiče, ale sebrali bychom mu i domov a stabilitu školního kolektivu. Matka sní o tom, že by dívka jezdila s ní k jejímu milenci. To je ovšem zájem matky. Zde

neexistuje žádný rozumný důvod, proč dítě nutit ke styku s milencem, když samo nechce. Jakékoli úvahy o střídavé výchově v tomto kontextu představují jen psychické zneužití dítěte v partikulárních zájmech rodičů.

V této rodině každé řešení bude představovat něčí bolest. Zde prostě před bolestí neutečou. Pokud bychom ale opravdu sledovali zájem dítěte, tak to pro rodiče znamená rozchod s milenci a milenkami a pokus dát svůj vztah zase do pořádku. To je ale asi nerealistické očekávání, proto se zdá, že stávající upořádání, kdy matka odjíždí na víkendy k milenci, představuje prakticky dosažitelné optimum. Každé jiné řešení by asi poškodilo dítě více než toto.

Na pozadí dále můžeme tušit další průšvih. Milenecké vztahy zřídka kdy přežívají čtvrtý rok, protože trpívají přechozením více než hlavní vztahy. Jestliže milenec se nijak zvlášť nehrne do pořádného, blízkého vztahu (vymlouvá se na hypotéku), je málo pravděpodobné, že by po šesti letech najednou ochotně akceptoval příjezd ženy do své zaběhané staromládenecké domácnosti, navíc kdyby ta žena měla přijet s přidanou hodnotou - prepubertální holčkou, která mu nemůže přijít na jméno. Je pravděpodobný černý scénář, kdy se tento milenecký vztah časem rozpadne a žena zůstane viset ve vzduchoprázdnu – nebude doma ani u milence, ani u manžela s dcerou. Navíc zdá se, že i manžel má již touto dobou milenkou, se kterou by se nerad rozloučil jen proto, že si žena minixtírnix usmyslela, že se najednou vrátí domů.

Syndrom odcizeného rodiče

Již dvacet let se v odborných kruzích diskutuje syndrom odcizeného rodiče (parental alienation syndrome, PAS, Gardner 1985). Zdá se však, že je to nový termín pro starý jev – jistá analogie oidipovskému komplexu. (Zjednodušeně řečeno: Když Oidipus chtěl milovat svou matku, tak musel zavraždit svého otce. Když se posléze přiklonil k otcovským hodnotám, musel zapudit matku. Výsledkem byla sebedestrukce a automutilace – vypíchl si oči.) I při tomto syndromu dítě přijímá jednoho rodiče a druhého odmítá.

Achillovo patou tohoto termínu není ani tak otázka jeho existence, ale především přesná definice a diagnostická kritéria. Je totiž velmi složité odlišit dva typy případů:

a) kdy se narušené dítě patologicky brání styku s rodičem, který je relativně normální,

b) kdy normální dítě se z pochopitelných důvodů brání styku s patologicky narušeným rodičem, se kterým by se koneckonců nerad stýkal i jakýkoli normální dospělý člověk.

PAS by samozřejmě měl být vyhrazen pouze pro první typ, a tedy paradoxně to není porucha ani zavrhujeícího, ani zavrženého rodiče, ale právě dítěte, které jednoho z rodičů odsuzuje a odmítá, a to nezřídka aktivně. Často totiž nacházíme kreativní dětskou bájevitost: „Nutil mě, abych šlapal do louže, abych močil na prkýnko na záchodě.“ Z toho je vidět, že PAS představuje skutečné zmrzačení mysli dítěte, která může být indukovaná druhým partnerem, ale přesto má trvalé následky nejen v dospělosti při navazování vlastních partnerských vztahů, ale třeba už ve škole. Například dítě ví, že si od otce vyslouží uznalý souhlas, když o učitelce či jakékoli jiné ženě řekne, že je kráva. Stejně tak se může na PAS podílet širší rodina i rodinní známí, protože okolí se zpravidla rozdělí do dvou nestejně velkých táborů.

Bohužel sociální pracovníci jsou vůči tomuto jevu zhusta tolerantní. Není nic vyjimečného najít v jejich zprávě věty jako je tato: „Matka se o dítě stará dobře, jen ho štví proti otci.“ Ta věta má asi tolik logiky, jako říci: „Matka se o dítě stará dobře, jen ho občas nutí vypít dvě deci technického benzínu.“ Není pak divu, že i soudy k syndromu odcizeného rodiče přistupují laxně a nedůsledně. Samozřejmě i zde se vyplácí důsledná prevence, než když připustíme, aby za léta zbytněla nenávisť vůči fantazijnímu rodiči.

Příklad vylučujících se vztahů: Ve společném domě sestupuje po schodech matkou s dcerou a ta navzdory matčinému zákazu ostentativně pozdraví tátu, co jde proti nim do schodů: „Ahoj tati...“ Otec pak slyší, že o poschodí níž máma něco dceři říká. Dcera na to hlasitěji než třeba prohlásí: „Snad mohu pozdravit svého otce, ne!?“ Zajímavé též je, že když otec tuto scénu dceři dní připomene za čtrnáct, tak ta tvrdí, že si na nic nepamatuje. Dcera nemá na výběr, buď nepozdraví otce, nebo neposlechne matku. Vždy udělá něco špatně.

Podíl úřadů na rodinné patologii

Teorie relativní frustrace poukazuje na skutečnost, že míra frustrace či subjektivně pocíťovaného utrpení pevně neodpovídá objektivně měřitelné újmě, ale závisí na řadě dalších proměnných. Především na dosažitelnosti uspokojení. Čím větší naděje má člověk na dosažení uspokojení, tím větší frustraci pocíťuje, když svůj cíl nemůže dosáhnout a pochopitelně tím více energie investuje na jeho dosažení. Jinými slovy zcela nedosažitelné cíle frustrují méně než ty zdánlivě dosažitelné.

Například manipulující rodič vidí, že úřady jsou liknavé, ustupují jeho nátlaku a že vykonatelnost práva je pro smích. To mu říká, že nebude velký problém odříznout druhého rodiče od sebe a společných dětí. Tím podle mechanismu relativní frustrace v něm roste pocit, že druhý rodič je opravdu nesnesitelný, že s ním nevydrží už ani minutu. Když tedy úřady postupují váhavě a nerozhodně, nevědomky vybízejí manipulující partnery, aby do boje za odcizení druhého rodiče investovali více energie. Slabost úřadů dodává manipulátorům ještě větší odvalu a drzost, při kterých jdou stranou ohledy na skutečné zájmy dítěte. V praxi se pak celá léta toleruje protiprávní stav, který je ke škodě dítěte.

Podobně jako i v mnoha jiných oblastech psychologie i zde rychlý a rázný postup napáchá méně škody než pomalý a váhavý. Například ví se, že je lépe oslepnout rychle a naráz, než když člověk ztrácí zrak v průběhu třeba dvou let. Stejně tak pokud je třeba obnovit vztah s druhým rodičem je třeba to udělat v řádu dnů až týdnů. Neměl by to být proces, který se vleče měsíce a roky - napřed napomenutí, za tři měsíce první malá pokuta, pak odvolání a další handrkovačky, pak další domluva, za půl roku další pokuta. To vše totiž říká rodiči, že vyhraje. Jde jen o to vydržet.

Tedy jakmile OSPOD či soud zjistí, že stávající právní stav není v zájmu dítěte, může i bez návrhu druhého rodiče věci upravit nově, tak aby to bylo v zájmu dítěte. Například matky často hřeší na to, že úřady nemají sílu jim dítě fyzicky odebrat, protože jej nemohou svěřit do trvalé péče otce a nemají to srdce dát ho do ústavu jen kvůli tomu, že matka štve dítě proti otci. Zde ale soudy stále mají jednu možnost. Dát dítě do pěstounské péče na přechodnou dobu, kde pěstouni jsou schopni ukázat dítěti, že mužem a ženou nemusí být lýtý boj na život a na smrt. Právě tyto pěstouni pak řídí a moderují pravidelný styk dítěte s oběma rozhádanými rodiči. Nevhodnějšími adepty pro tento typ pěstounské péče jsou starší pěstouni, kteří již odchovali jednu generaci dětí a stále jim zbývá kapacita na pomoc dětem, protože ti nemají sklon vázat se na svěřené děti rodičovskou citovou vazbou.

Praktická zásada: *S partnery, kteří mají sklon bojovat o dítě, se vyplácí jednat ostřeji a důrazněji, protože je pak menší pravděpodobnost, že začne působit mechanismus relativní frustrace, který jim dává sílu do vzájemného boje o dítě.*

Reální versus fantazijní rodiče

Reálního otce děti prakticky neznají, když ho fyzicky neviděly třeba i řadu let. Místo toho mají návaly nenávisti proti obrazu otce, kterého si nosí ve vlastní hlavě. Tento fantazijní obraz (mentální reprezentace, fantazijní postava) jim v představách zastupuje reálního otce. Vznikají zdegenerované city podobné, jaké má matka (či obecně druhý partner). Totiž když je třeba pozdní odpoledne a děti mají potřebu sblížení, zasteskne se jim po otci. Protože reálná interakce není možná, místo ní se rozjede interakce fantazijní, která končí právě zmíněnými návaly nenávisti.

Pozor, fantazie mají sklon být buď idealizované nebo démonizované, proto fantazijní obraz otce je často o řád horší, než je otec reálný. Ve fantazijních interakcích se totiž nekonečněkrát opakují ty nejhnusnější věty, které zazněly v realitě třeba jen jednou a jen situačně – vynucené v hádce, v nějaké přechodné fázi rozchodu. Dítě si může do nekonečna přehrávat rvačku rodičů, které nemělo být svědkem. Stokrát jde na pomoc matce a stokrát je odkopnuto otcem. Reálný otec, se o tom stydí i mluvit, stalo se to jednou, ale ten fantazijní otec je neuvěřitelně krutý – zopakuje tuto scénu, kdykoli se dítěti po otci stýská. V tomto okamžiku, kdy po otci nejvíce touží, se mu najednou zjeví fantazijní otec a přehraje se vzpomínka, jak je necitelně odkopáváno. To vede pochopitelně k bezmocnému vzteku proti představovanému rodiči. Mysl rozvádějících partnerů degeneruje stejně. I ti si ze všech vzájemných vzpomínek selektivně přehrávají jen ty nejhnusnější scény ve chvílích, kdy po sobě nejvíce touží.

I pro zralé lidi je těžké tyto fantazie ovládnout a dítěti vysvětlit, že táta ho nechce odkopnout, že ho má rád, i když ano, tehdy v té hádce ho odkopnul, ale že to bylo jen jednou a nepatřilo to jemu atd. Ti rodiče, kterým se toto daří, jsou vhodní pro střídavou výchovu, protože ti jsou schopni se domluvit na jednotné výchově a udržet rodičovskou koalici. Ti, kteří svým fantazijním postavám podléhají, jsou vhodní jen na svěřeni dítěte do péče jednoho rodiče (buď dočasně).

Zájem dítěte – princip osiření

Je dobré si zřetelně uvědomit, že střídavá výchova je naprostou historickou novinkou. I boj o děti je dnes tak přebujelý, jak to nikde v minulosti nenajdeme. Dříve měly rodiny hodně dětí. O děti se nehrálo. Význam měl možná jen prvorozený syn, ale ten šel vždy za otcem. Všimněme si, že ve slovníku máme termíny vdovec

či sirotek, ale nemáme žádný termín pro rodiče, kterému zemřelo dítě. To byla banální událost, protože v přírodních podmínkách běžně umírá třetina dětí do šesti let.

Samozřejmě partnerské rozchody byly vždy, ale vždy představovaly spíš událost než něco, co se táhne léta. Zkrátka žena se zamilovala a utekla od rodiny i od dětí, nebo si unesla jedno dvě děti, zbylé tři tam zůstaly. Tím byla otázka svěření dítěte do výchovy toho kterého rodiče definitivně vyřešena. Podobně mohl i muž opustit rodinu, ale pak si vedle založil jinou rodinu. Nebojoval o děti z prvního manželství. Když byl grand, tak jim maximálně dal nějakou almužnu, aby neumřely hladu a mrazem.

Jinými slovy v minulosti se partnerský rozchod svým charakterem podobal osiření či ovdovění. Do této podoby má i okolí sklon páry v krizi směřovat: „Vykašli se na něho, máš na víc.“ nebo „Já se ti divím. Mně kdyby žena nasadila parohy, tak by letěla z bytu vysokým obloukem.“ Bohužel tyto rady jsou medvědí službou, která páru víc uškodí než, že by jim pomohla krizi překonat. Stejně tak boj mezi partnery po rozchodu je produktem pudové snahy o definitivní řešení, která je mařena stávajícím životním stylem a právními předpisy. Ta nedovoluje ani bezpodmínečné svěření dítěte do péče jednoho rodiče – je tu nárok na styk, stejně tak ale nedovoluje bezpodmínečné vzdání se dítěte – zůstávají alespoň alimenty. Nikdy se nemůže matka s matrikovým otcem domluvit, že on se dítěte vzdá a za to nebude muset na ně nic platit. Tato polovičatá řešení jsou možná spravedlivější, ale bohužel nerespektují evoluční nastavení člověka. Za to se platí třeba právě mrzačením dětí ve vleklých bojích.

Za dva milióny let lidské evoluce jsme kvalitně naprogramováni, jak zvládat události typu osiření či ovdovění. Současně to však znamená, že za padesát let či sto let není náš genom schopen se adaptovat na moderní typ rozvodů. To samozřejmě neznamená, že nemůžeme zkusit novinky typu střídavá výchova, ale soudy i OSPOD by měly mít jistotu, že pro děti budou tyto experimenty lepší variantou než osiření. Osíření je tedy etalonem, podle kterého můžeme určit, jestli navrhované opatření je skutečně ve prospěch dítěte, nebo zda není jen egoisticky zneužíváno ve válce dvou nezralých partnerů.

Například občas se setkáváme s pokusy o střídavou výchovu v kojeneckém věku. Kdyby dítě osiřelo a mělo pouze matku, bylo by mu lépe, než když mu zničíme dětství ve jménu hloupě aplikovaných „práv dítěte“. Zkrátka takto vnucená střídavá výchova v jednom roce nepředstavuje pro dítě žádný zisk oproti osiření, ale naopak. V roce se jedná jen o prosazování egoistických zájmů rozcházejících se rodičů. Naproti tomu u dětí okolo puberty a starších víme, že osiřelé matky mají problém je zvládnout. Pak kooperující otec dokáže svou přísností a důsledností lépe prosadit pořádek a střídavá výchova při splnění všech dalších podmínek může opravdu představovat pro dítě zisky, které by jako sirotek nemělo.

Zneužití či zanedbání dítěte indikují i ty případy, kdy se sice soudně prosadí střídavá výchova, ale v praxi dítě místo rodiče vychovává zástup jiných lidí. Třeba rodič není schopen se uvolnit z práce, proto v týdně, kdy je dítě s ním, ho vychovávají prarodiče, noví partneři, chůvy, au-pairky, nebo se setkáváme i s výchovou po telefonu. Práce končí v sedm a do té doby je dítě samo doma, poflakuje se s kamarády po městě, či hraje počítačové hry. Rodič mu občas zavolá. Cílem střídavé výchovy je, aby dítě bylo pod přímým výchovným působením obou rodičů, ne svěřeno zástupu jiných lidí či dokonce rostlo jako dříví v lese. Jestliže takto selhává střídavá péče, je pro dítě výhodnější, když je soud svěří do trvalé péče jednoho rodiče a s druhým je upraven styk, protože v realitě by dítě tohoto rodiče stejně více času nevidělo. V tomto případě nejde o princip osiření, ale o to, zda k proklamované střídavé péči skutečně dochází.

Praktická zásada: *Když nevíme, zda určité opatření je nebo není ve prospěch dítěte, porovnejme dopad tohoto opatření s jednostranným osiřením: "Nebylo by pro dítě v daném případě lepší, kdyby jeden z rodičů prostě umřel?" Pokud si na tuto otázku odpovíme ano, pak víme, že takové opatření není v zájmu dítěte - lepší stav dosáhneme, když bojující partnery od sebe odřízneme a dítě svěříme do výlučné péče jednoho z nich.*

I když se rodiče domluví na střídavé výchově, úřady musí ověřit, zda taková výchova skutečně probíhá, zda ve skutečnosti není dítě při pobytu u jednoho rodiče fakticky vychováváno jinými lidmi než rodičem (velice často důsledek přezaměstnanosti). Takovou iluzorní střídavou výchovu by měl soud zrušit a svěřit dítě do péče toho rodiče, který se o ně skutečně stará.

Co je přirozený průběh rozvodu a co je mimořádné

Popsané tendence k manipulacím a boj o děti jsou tedy přirozenou součástí každého rozpadajícího se vztahu, ale samozřejmě najdou se kultivovaní lidé, které těmto přirozeným sklonům dokáží vzdorovat i přes veškerou bolest, kterou pociťují. Je však pochopitelné, že takových obdivuhodných lidí je málo. Logické je předpokládat přirozený stav věcí a mimořádnosti je třeba dokazovat. Předpokládáme, že voda teče přirozeně z kopce dolů, pokud někdo tvrdí, že v nějakém zvláštním, mimořádném případě teče voda do kopce, musí to

prokázat. Stejně tak OSPOD, potažmo i soud nemohou tyto mimořádné lidské vlastnosti apriori předpokládat, ale musí si je ověřovat – ať soudně znaleckým posudkem nebo alespoň při samotném soudním jednání.

Jak už jsme řekli, střídavá výchova a nejrůznější formy řízeného kontaktu představují novoty, pro které nenacházíme oporu v evoluční minulosti lidstva. To ale neznamená, že je musíme apriori zamítnout, ale spíš, že musíme věnovat větší pozornost nácviku. Chodit po rukou také není evoluční přirozenost, ale při určité fyzické zdatnosti a nácviku je to možné. Střídavá výchova taky není jevem, který vzniká spontánně a přirozeně, ale to znamená jen to, že než ji OSPOD doporučí či soud schválí, měli bychom mít jistotu, že ji rodiče opravdu chtějí a že na ni mají, byť s pomocí terapie či mediace.

Soudce samozřejmě posuzuje mnoho kvalit partnerů, tedy nejenom tyto aspekty boje o děti. Musí například zvážit, jak ten který rodič je schopen se skutečně fyzicky postarat o dítě, zvolnit v práci ap. Tedy následující doporučení představují kritéria, která by soudům a OSPODům mohla ulehčit rozhodování za předpokladu, že v ostatních vlastnostech jsou oba rodiče přibližně srovnatelní.

Praktická zásada: *Při sociální práci či jednání soudu není možno předpokládat, že rozvádějící se rodiče se budou chovat zrale a zodpovědně. Naopak svou osobnostní zralost pro střídavou výchovu musejí rodiče úřadům a soudu prokázat. Soud s úřady pak posoudí, do jaké míry jsou představy rodičů realistické a zda fakticky nepoškozují dítě, přičemž je třeba přihlédnout k jeho přání a směřování.*

Střídavá péče nebo svěření dítěte do péče jednoho rodiče?

Střídavá péče vyžaduje velkou osobnostní úroveň rozvedených rodičů. Jde totiž o to, aby i přes bolest rozvodu, byli schopni zachovat *výchovnou rodičovskou koalici*. Příklad: Dítě má třeba problémy s češtinou. Tedy je třeba, aby oba rodiče byli schopni si spolu sednout a domluvit se, co s tím. Například se dohodli, že dítě má přes víkend psát diktáty. Máma pak řekne dítěti: „Máš problém s češtinou. Budeš přes víkend psát s tátou diktáty.“ Je pak potřeba, aby táta o víkendu řekl: „Tak jdeme na ty diktáty...“ „Mně se nechce... A proč? Máma všechno přehání. Je moc pedantská...“ „Hele ať je máma taková, nebo maková, ty s češtinou problém máš, takže jdeme na to.“

Na střídavou péči nejsou vhodní ti rodiče, kde by jeden z partnerů přistoupil na návnadu dítěte, která nepochybně může i rezonovat s jeho zkušeností s druhým partnerem, a řekl: „Máš pravdu. Máma je mimo. Vykašleme se na to. Nebudeme si kazit víkend.“ Takové případy totiž vedou k tomu, že dítě si začne u každého rodiče vyzobávat to příjemné a účelově se naučí vyhýbat se povinností. Takto se bohužel chovají rodiče, kterým byla vnucena střídavá výchova proti jejich vůli.

Účelové manipulace znají i děti ve funkčních rodinách. Táta zakáže film, dítě jde za mámou a máma nevědouc, co řekl táta, film povolí. V rozvedených párech je toto nebezpečí akutní a násobí se citovým vydíráním: „Když mi nekoupíš ten MP3 přehrávač ty, řeknu tátovi...“ Táta pak rozmazluje dítě dárky, takže máma, aby zachovala konkurenceschopnost v roztomilosti, netroufne si vznést na dítě požadavek cvičení pravopisu.

Když rodiče nejsou schopni zachovat *výchovnou rodičovskou koalici*, je to kontraindikace střídavé péče, protože ta by zcela zničila charakter dítěte. Výchovná rodičovská koalice totiž zaručuje, že dítě bude po celou dobu v jednotném výchovném stylu, který je produktem kompromisu obou rodičů. Pokud této koalice nejsou rodiče schopni, a panuje mezi nimi válka o dítě, dochází ke kupování si dítěte a k jiným výchovným pochybením. Za to dítě nezaplatí v dětství, ale až v dospělosti, kdy najednou nebude konkurenceschopné, nebude mít rozvinuty volní schopnosti. Třeba chce být novinářem a není schopno napsat souvislou větu, aby v ní nebyly tři hrubé chyby. Vycvičené bude jen v manipulacích a citovém vydírání. To je bezpochyby horší stav, než kdyby osiřelo.

Praktická zásada: *Pro střídavou výchovu jsou vhodní jen ti rodiče, kteří jsou schopni zachovat výchovnou koalici - byť s pomocí mediátorů a psychologů.*

Neprosazovat střídavou výchovu proti vůli jednoho z rodičů

Střídavá výchova nesmí být páka, kterou hrozí jeden druhému: „Dobrá jestli chceš rozchod, tak já ale budu trvat na střídavé výchově.“ Již sama přítomnost takové rétoriky v hádkách partnerů je kontraindikací střídavé výchovy. Střídavou výchovu je možno aplikovat pouze v případech konsensuálního rozchodu, tedy v případech, kdy pár se rozchází jakous takous vzájemnou dohodou. Takových rozhodů je hodně. Například partneři se k sobě hodí, ale bohužel jeden z nich si holt pořídil další dítě jinde, a tak odchází. První partner je sice nešťastný, ale tak nějak to chápe a nechce válčit. Takový pár má předpoklady pro střídavou výchovu, která bude skutečně přínosná pro dítě, kde dítě nebude jen jablkem sváru.

Rozhodnutí pro střídavou výchovu se v mnohém podobá manželskému slibu, kde se člověk zavazuje, že s druhým ponese nejen to příjemné a dobré, ale i to nepříjemné a zlé. I rozhodnutí pro střídavou výchovu předpokládá od rodičů nejednu osobní oběť, například nutnost pravidelně se vidět a scházet se s bývalým partnerem, upravit svůj život do týdenního režimu ap. Neosvědčuje se, když rodiče vnucují dětem jejich životního partnera. Podobně není dobré, aby soudy a úřady vnucovaly partnerům střídavou výchovu proti jejich vůli. Úřady jednak nejsou schopné moc odhadnout, jakou osobní oběť pro daného rodiče střídavá výchova může představovat. Ale hlavně, pokud je střídavá výchova vnucena zvnějšku, objevuje se u rodičů principiální neochota k jakékoli oběti za její zdárné fungování, pasivní odpor a těžko dokazatelný alibismus a naschvály. Střídavá výchova vyžaduje od rodičů víc než průměrnou míru investice do dítěte. Taková investice však vyžaduje vědomý a plně dobrovolný souhlas, předsevzetí.

Každý rozchod je fázový proces, který zpravidla zahajuje šok z toho, že druhý partner chce odejít, nebo že někoho má. Pak následuje série obranných reakcí, které však málokdy jsou konstruktivní. Naopak velice často vlastní rozchod urychlují. Po vyčerpání všech svých možností upadá obránce vztahu do deprese, která by sice mohla odeznít do půl roku, ale dotyční ji většinou též nechtíc prodlužují intuitivními, leč sebedestruktivními obrannými reakcemi. Každopádně po odeznění všech těchto fází přichází období, kdy lidé přijmou svou novou identitu rozvedeného a natolik se konsolidují, že jsou schopni se vnitřně rozhodnout pro střídavou výchovu, která představuje dlouhodobou kooperaci a styk s druhým partnerem v zájmu dítěte. Tyto fáze bohužel není možno urychlit a vyjma poslední fáze není možno střídavou výchovu v předchozích, nestabilních fázích zdárně realizovat.

Navrhovatel rozchodu je často nespokojen, že tyto fáze trvají mnohem déle, než si představoval. Mívá pocit, že nic tak strašného se nestalo a že není důvod, aby druhá strana tak "hysterčila". Nespokojené jsou ale i úřady, které mají též sklon vlastní proces smutnění urychlovat a rády by viděly partnery v nějakém pokročilejším stádiu. Bohužel nikdo z lidí - ani sami partneři, ani úřady, ani soudy, ani psychologové - nemají tyto přírodní procesy ve své moci. Můžeme je jen pozorovat, jistě je můžeme zhoršit, možná je i můžeme předvídat, ale nejsme jejich pány, podobně jako nejsme pány gravitace či polární záře. Neobratné a amatérské intervence je jen prodlužují.

Nejlepším indikátorem, že partneři tyto fáze již překonali, je spontánní změna rétoriky a právě znovu objevená schopnost se dohodnout - na čemkoli, nejen na střídavé výchově. Proto je z hlediska úřadů a soudů svrchovaně rozumné počkat si, až sami partneři do tohoto stádia dospějí a svou dohodou sami před soudem demonstrují, že jsou již na střídavou výchovu připraveni. (Tento fakt si nijak neprotiřečí s obecným požadavkem důrazného postupu úřadů při vymáhání a dodržování soudem ustanoveného styku s oběma rodiči. Naopak jasná pravidla a řád, nemožnost válčit o dítě jsou faktory, které umožňují, aby fáze odezněly v nejkratším možném čase.)

Praktická zásada: *Jedním z průkazů osobnostní zralosti rodičů je schopnost dohodnout se na střídavé výchově a s plným vědomím vzít na sebe závazky a obtíže z ní plynoucí. Je to de facto obnovení zbytku manželského slibu. Pokud rodiče nejsou schopni či ochotni se společně dohodnout v tak zásadní věci, jako je střídavá výchova, nebudou schopni udržet výchovnou koalici ani v jiných oblastech. Proto se střídavá výchova nesmí nařizovat proti vůli jednoho z rodičů. Není pak není záruka, že tento rodič na sebe aktivně vezme závazky z ní plynoucí.*

Schopnost dohodnout se na střídavé výchově je i indikátorem, že oba partneři se dostali do poslední fáze vyrovnání se s rozchodem.

Otázka přání dítěte - děti jsou proti

Podobnými fázemi jako rodiče procházejí i děti. Jednou ze známek, že dítě zdárně překonává rozchod rodičů je vyhasnutí nesmiřitelné nenávisti vůči novému partnerovi navrhovatele rozchodu, kterou někdy vídáváme na začátku rozpadu rodiny. I tento proces vyhasínání nenávisti vyžaduje nějaký čas a měl by být spontánní a nenásilný. Nový partner totiž bývá pro dítě symbolem, proč od nich daný rodič odešel. Navrhovatelé rozchodu mají těžko ovládnutelné puzení pomocí různých manipulací a citového vydírání nutit děti do styku s novým partnerem, ba dokonce jim předvádět, že ten nový partner je lepší než rodič, kterého opustili. Správně intuitivně cítí, že přijetí nového partnera znamená v dětské řeči odpuštění. Bohužel i toto chování navrhovatelů rozchodu představuje zneužití dítěte, zejména pokud se tak děje násilně a nerespektuje se přirozená doba procesu vyhasínání.

Je třeba si uvědomit, že v mezilidských vztazích dnešní doby neznáme žádný jiný případ, kdy by se někdo nutil mít rád někoho, koho on sám nechce. Poslední druh takového chování byla praxe rodičů vybírat dětem

životní partnery, aby se zachoval rodinný majetek. Ta však skončila někdy ke konci 19. století, viz například drama bratří Mrštíků Maryša. I zde, máme-li mít na mysli blaho dítěte, není na místě lámat dětské preference, ať mají racionální oporu ve vzpomínkách na závadné chování rodiče v minulosti, nebo jsou čistě symbolické, totiž že nový partner pro dítě znamená důvod, proč přišlo o rodinu.

V případech kdy tato averze vůči novému partnerovi je indukovaná druhým rodičem (syndrom odcizeného rodiče, PAS), pak je třeba pracovat především s tímto rodičem. Jakmile on akceptuje fakt rozvodu a připustí si, že jeho dítě by se mělo stýkat s novým partnerem, pak přestane i dítěti indukovat odpor vůči novému partnerovi. Tedy nemělo by se násilím lámat dítě, což je bohužel stávající praxe, a když už, tak raději násilím lámat toho rodiče, který indukuje PAS. Jinými slovy mělo by se jednat podle principu, že máme na mysli především blaho dítěte.

Tento druh zneužívání dětí je opět fenomén, který bychom neviděli u jednostranného osiření. Představuje proto nadbytečné týrání dítěte. Jestliže tento fenomén není vidět u jednostranného osiření, neměli bychom ho vidět ani u střídavé výchovy, ani u po rozvodového styku s oběma rodiči.

Protože styk s novým partnerem nemá nic společného s právem dítěte na styk s oběma rodiči, je rozumné od soudů očekávat, že budou děti chránit před tímto zbytečným nátlakem a vydíráním dětí. Pokud si dítě výslovně nepřeje, aby se mělo stýkat s novým partnerem navrhovatele, měl by soud být dočasně nakázat rodiči, aby děti aktivně uchránil styku se svým novým partnerem. Porušování tohoto nařízení soudu by mohlo být důvodem pro zamezení styku s daným rodičem.

V této době je pochopitelně nemožná střídavá výchova a minimálně děti pubertální a starší by měly mít právo veta nejen vůči střídavé výchově, ale i vůči styku s novým partnerem. Tímto však není nijak dotčena otázka styku s dítětem s oběma rodiči.

V případech, že děti jsou proti, je žádoucí nelpět na střídavé výchově, ale svěřit je do péče přijímaného rodiče. S druhým rodičem doporučit styk v přítomnosti mediátora, dokud averze vůči danému rodiči nepomine. Možná není zbytečné dodat, že lepší než mediátor či jakýkoli psycholog je vstřícnost přijímaného rodiče vůči odmítanému, kterou může dítě pozorovat. Zejména ochota přijímaného rodiče se v přítomnosti dítěte sejít a přátelsky popovídat s odmítaným rodičem a jeho novým partnerem. Dítě totiž rodiči většinou odpustí jeho provinění, když mu odpustí i druhý rodič. Jestliže takové přijetí nového partnera nemáme sílu žádat po rodičích, kteří se mohou bránit, je kruté a nespravedlivé žádat to po dětech, které se bránit nemohou.

Praktická zásada: *Pokud si dítě výslovně nepřeje stýkat se s novým partnerem rodiče, mají je úřady a soudy třeba výslovným zákazem chránit, aby je některý z rodičů do takového styku nenutil.*

Děti pubertální a starší (>12let) mají mít právo veta nejen vůči střídavé výchově, ale i vůči styku s novým partnerem.

U dětí mladších přihlížíme k jejich názoru s tím, že hlavním kritériem je obecně intenzita odporu, ať vůči novému partnerovi nebo vůči střídavé výchově, bez ohledu, zda jejich odpor má racionální či symbolický základ.

Odpor dítěte je důvodem pro odbornou práci především s rodiči, protože hlavně oni mohou obrousit tuto averzi i u dítěte.

Otázka přání dítěte - děti jsou pro

Vyjímečně se objevují právě opačné případy, kdy rodiče o střídavou výchovu nestojí, ale prosadí si ji u soudu samy děti. To je projev faktu, že na začátku rozchodu jsou děti vždy obránci vztahu a jsou proti rozpadu rodiny. Bohužel mají smůlu a toto lpění na střídavé výchově je jen projev protestu a zoufalého volání o pomoc. Proto je důvodné předpokládat, že děti samy nevědí, co to bude střídavá výchova v praxi znamenat.

Hlavním problémem však je, že vykonavatelem této výchovy pak nebudou děti, ale rodiče. Jestliže ti se nejsou schopni domluvit na jednotné výchovné strategii, je nebezpečí, že dojde k střídání dvou protiřečících se výchovných stylů, popř. k zanedbávání dětí (výchova po telefonu). Není proto rozumné v takových případech prosazovat střídavou výchovu proti vůli rodičů, aby děti třeba týden slyšely, že máma je kráva a pak další týden, že táta je hajzl.

Na druhou stranu se objeví případy, kdy může dojít k dohodě celé rodiny na střídavé výchově, a přesto ta není žádoucí kvůli osobnostním rysům či problémům jednotlivých partnerů. Například pokud jeden z rodičů je neléčený alkoholik, sexuální zneužívání v minulosti ap.

Praktická zásada: *Přání střídavé výchovy u dětí je akceptovatelné, jen pokud jej sdílí i rodiče, protože oni jsou faktickými realizátory střídavé výchovy. Každý z rodičů má právo veta.*

Existují případy, kdy jak rodiče, tak děti si přejí střídavou výchovu, ale jiné okolnosti hovoří důrazně proti. V tomto případě je třeba, aby soudy či OSPOD střídavou výchovu neschválily.

Výrazné asymetrie mezi pobyty

Mezi kontraindikace střídavé výchovy patří ty případy, kdy mezi světy obou rodičů je propastný rozdíl (ale nejen ekonomický). Tam reálně vznikají absurdity, které jinak známe jen jako vtip od Cimrmana: „Chudí rodiče se styděl před svým bohatým synkem za svou chudobu.“ Není dobré, aby se socioekonomický status dítěte měnil v týdenním cyklu - týden chudé, týden bohaté.

V kombinaci s nespolečnými mohou vznikat absurdity jako dvojí šatník dětí. Děti mají jedno oblečení u táty, druhé u mámy. U táty nosí boty z krokodýlí kůže za 4000 Kč, ale než jde k matce, přezuje se a jde v křusáčkách za 200 Kč. Vina opět může být u obou. Ano, táta může být lakomec a ukazovat matce, že udělala chybu, když se s ním rozvedla. V opačných případech si ale otec stěžuje, že koupil dětem hezké zimní bundy, ale jakmile si je děti k mámě odnesly, už je nikdy na nich neviděl. Pak zjistil, že je matka prodávala. Co jiného tedy mohl udělat, než zavést dvojí šatník? Tedy dvojí životní styl, dvojí šatník a jiné případy výrazné asymetrie mezi rodiči jsou též dokladem, že u tohoto páru není střídavá výchova přínosná ani pro dítě ve školním věku.

Střídavou výchovu znemožňuje i nekompatibilní životní styl. Jeden rodič chodí přes den do práce a v noci spí. Naproti tomu s druhým rodičem, muzikantem dítě ponocuje a účastní se bohémských večírků v obýváku, protože v dětském pokojíku se prostě nedá usnout.

Dělba práce a zastávané role jednotlivých rodičů v domácnosti jsou nejlepší předpovědi toho, jak asi bude střídavá výchova v praxi fungovat. Je to lepší prediktor než popis krizí a karambolů, které tento pár v minulosti provázely. Pokud jsou role obou partnerů v domácnosti velmi podobné, například táta nemá problém vyřítit, uvařit, pověsit prádlo, pak je pravděpodobné, že i střídavá výchova má naději na úspěch. Jestliže ale muž představuje klasického podnikatele, který tráví v práci deset hodin denně a domácí práce považuje za "ženský business", pak je spíše slabší vyhlídka, že by střídavá výchova mohla v praxi fungovat.

Praktická zásada: *Pro střídavou výchovu až na práh puberty dětí musejí být životy obou partnerů velmi podobné. Střídavá výchova zejména školních a mladších dětí není možná, pokud mezi rodiči panují výrazné majetkové rozdíly nebo rozdíly ve výchovném či životním stylu. Podobnost životních stylů partnerů je i prediktorem úspěšnosti střídavé výchovy.*

Kriteria, kterému rodiči dát dítě do péče

Jestliže rodiče nejsou schopni dosáhnout jednotné výchovné koalice, a to ani s pomocí terapie či mediace, pak nezbyvá než dát dítě do péče jednoho rodiče. Jeden rodič je totiž schopen dát dítěte svou jednotnou důslednou výchovu, na rozdíl od rozhádaných rodičů. Je však otázkou, kterému rodiči dítě svěřit. Zájem dítěte je zvolit toho rodiče, který je bude méně deformovat.

Jak bylo řečeno výše, hlavním zmrzačením dětí při rozchodu je nucená volba mezi dvěma rodiči – jednoho milovat, druhého proklít. Každý z páru má různě silnou tendenci indukovat tento syndrom odcizeného rodiče (PAS), někdo dokáže tyto sklony i ovládnout. Orientačně se sice dá předpokládat, že větší sklon k PAS bude mít navrhovatel rozchodu, protože ten musí strhnout děti na svou stranu. Navrhovatel rozchodu má k extrapunitivitě sice sklony (viz níže), ale ty jsou spíš situační a dočasné, protože nechce být za toho špatného, kdo nese veškerou vinu za rozchod. Proto navrhovatelé rozchodu mají někdy sklon se vyvíňovat a obhajovat se, a to nejen před dětmi: „Víš, já jsem se musel s tvou maminkou rozvést, protože ona je hloupá.“

Než situační sklony je ale lepší sledovat dlouhodobé charakterové rysy a otázku, jak v páru trvale funguje distribuce viny či sklony k extra-, intro- a impunitivitě (Rosenzweig 1978). U některých párů je asymetrie v distribuci viny neznatelná, což je obecně dobré znamení. U jiných párů je naopak výrazná.

Ukažme si podstatu distribuce viny na nejjednodušším příkladu (Klimesš 2005): Kluk a holka si domluví schůzku, oba na ni přijdou, ale nesetkají se. Proč? Když si to vyjasňují, ukáže se, že každý z nich jinak pochopil větu: "Sejdeme se jako posledně." Ona čekala v kavárně, kde strávili celý večer. On stál u kašny, kde si tehdy dali sraz. Nyní je jasné, proč se nemohli potkat, i když oba přišli včas. V tomto okamžiku se objeví napětí, které se může pokusit někdo z nich redukovat tím, že řekne: „Stejně je to tvoje vina, ty jsi to špatně pochopil(a).“ V takovém případě je zřejmé, kdo je nositelem viny a kdo distributorem.

Obecně platí, že větší sklon vytvářet PAS má distributor viny, tj. ten, který zpravidla hledá vinu v druhých a má i sklon k vyčítání a obviňování druhého partnera (extrapunitivita). Tedy za předpokladu, že rodiče mají jinak srovnatelné rodičovské předpoklady, je rozumnější dát přednost tomu rodiči, který je intro-punitivní, který má sklon spíš obviňovat sám sebe a má sklony k pocitům viny.

Intropunitivní lidé mají menší sklony k manipulaci nejen s partnerem, tak ale i se soudem či soudním znalcem, mají obecně menší sklony vyvolávat války a neprotahují soudní pře ad infinitum. Obecně mají menší sklon „bít se za svá práva“, nejsou tak ctižádostiví a nevěří si. Je tedy větší pravděpodobnost, že prohrají soudní spory, i když jsou ve skutečnosti pro výchovu dětí kvalitnější. Proto je na místě očekávat od soudce moudrost, prozíravost a neřkuli i osobní statečnost, aby dokázal odolávat soustředěnému manipulativnímu tlaku jejich extrapunitivním a manipulativním expartnerům.

Sklony ke kverulantství, manipulacím a obecně vyvolávání problémů by pro soud mělo být znamením, že tento z partnerů bude zřejmě méně vhodný i k výchově dítěte. Pokud mu soud přesto dítě svěří, pak je na místě očekávat, že bude vyvolávat syndrom odcizeného rodiče a štvát dítě proti druhému partnerovi. (Od extrapunitivity je třeba však odlišit případy, kdy rodič objektivně přišel o dítě a je zoufalý a často dělá nerozumné a nátlakové činy. Extrapunitivita není situační, ale vcelku trvalý charakterový rys, který se projevuje všude možně i bez vztahu k rozchodu.)

Praktická zásada: *Pro výlučnou péči je lepší ten z partnerů, u kterého vidíme menší sklony k distribuci viny a k manipulacím a který má sklon být v páru spíše intropunitivním nositelem viny.*

Atypická střídavá péče

Pro děti je zřetelně zdravější ta varianta střídavé péče, kdy se nestěhují děti, ale rodiče. Děti zůstávají stále v jedné domácnosti a týden o ně pečuje máma a týden pak táta. To připomíná běžné cestování. Děti relativně dobře snášejí, když jeden z rodičů odjede na týden na služební cestu či výlet. Tato péče však v praxi znamená mít tři byty.

Rodičům ale nevyhovuje tento druh střídavé péče ze stejného důvodu jako dětem. Ztrácejí představu domova a mají rozstrkané věci po celém světě. Najednou zjišťují, že jezdit k dětem je jen otročina, která jim brání užít si života, a že je to víc táhne třeba k jejich nové partnerce ap. Proto tato střídavá péče se samovolně rozpadá, když si jeden z partnerů pořídí novou rodinu. Takže nakonec to neustálé cestování, které dospělým bytostně nevyhovuje, se vnutí dětem s tvrzením, že je to vlastně jejich nezadatelné právo na styk s oběma rodiči...

Střídat domácnost otce a matky by měla být pro dítě asi taková změna, jako spát jeden týden v dětském pokojíčku a druhý v obýváku. Chybou je vyrobit dítě s kufříkem, které místo domova tráví život na cestě od táty k mámě a zpět. Nikde nemá skutečný domov, všude jen provizorní bydlení a své věci má rozesté po celém městě – něco u táty, něco u mámy, zbytek po prarodičích. Vždy něco někde zapomíná, omylem odnáší: Aby pro zapomenuté kroužtko šlo přes půlku města.

Toto nebezpečí je obzvlášť akutní, pokud si každý z rodičů pořídí novou rodinu. V každé rodině se věnují svým novým kojencům a starší dítě ve střídavé péči má pocit, že je zcela zapomenuto, protože patří všem a nikomu. Všude je host a nikde není členem domácnosti. V takových případech je opět střídavá výchova na úkor dítěte. Bylo by pro ně lepší být sirotkem, a proto by měl OSPOD či soud v takových případech zakročit a střídavou výchovu zrušit.

Praktická zásada: *Střídavá výchova je velmi šetrná vůči dětem, pokud děti zůstávají stále ve stejném bytě a v cyklu se střídají rodiče. Zranitelnost tohoto druhu střídavé výchovy spočívá v bezohlednosti rodičů, kteří vnutí dětem to, co nevyhovuje jim samotným - totiž to neustálé střídání domova.*

Kritérium: předávání dítěte s překryvem

Zachování jednotné rodičovské koalice předpokládá, že rodiče jsou schopni se dohodnout. To vyžaduje nějaký čas, který by dítě mělo mít možnost pozorovat. Třeba když si v neděli odpoledne rodiče předávají děti, tak táta přijde k mámě domů, sednou si, dají si kávu, sní pár buchet a mezi tím proberou, co se dělo minulý týden, a co je tedy třeba s dítětem dělat. To celé by mělo trvat od půl do dvou hodin. Ale dítě by mělo vidět oba rodiče, jak se domlouvají na společné výchově a že jsou schopni se dohodnout, byť by to mělo být zprvu za přítomnosti mediátora. Když pak dítě odchází s druhým rodičem, ví, že mezi tátou a mámou není boj na život a na smrt a že je holt nemine to, na čem se dohodli – třeba zmíněné diktáty. Pro střídavou péči jsou tedy nevhodní všichni rodiče, kteří jsou schopni si dítě předávat jen kontaktně, tj. bez překryvu: Matka beze slova vystrčí dítě za dveře nebo je pošle přes parkoviště, kde na ně čeká otec v autě.

V Norsku mají pro střídavou péči obdobný požadavek na rodiče, když z nějakého důvodu není možné předávání dítěte s překryvem. Například rodiče si vyměňují děti po týdnu. V týdnu, kdy má dítě v péči matka, přijde otec jednou na večeři. Příští týden je třeba pozve otec do restaurace na jeden oběd. Tedy každý týden dítě vidí rodiče alespoň jednu hodinu v rozumné interakci. Samozřejmě jak začne jeden z rodičů tuto praxi mařit a

nespolupracuje s úřady, je to důvod pro zrušení střídavé péče a svěření dítěte trvale do péče druhého, spolupracujícího rodiče. Čím rychlejší a důslednější postup úřadů a soudů, tím méně je času na vytvoření PAS a tím méně se o to rodiče i pokoušejí.

Praktická zásada: *Ještě před začátkem střídavé výchovy musí rodiče soudu a úřadům demonstrovat, že jsou schopni si dítě předávat s překryvem, tj. dvakrát za cyklus si alespoň na půl hodiny sednout a domluvit se, co by dítě mělo dělat následující cyklus. Možnost střídavé výchovy též padá, pokud některý z rodičů není schopen či ochoten tyto dohody ani s pomocí mediátora dodržovat.*

Věková kritéria – kojenec, batole, předškolní věk

Obecně platí, že vhodnost střídavé výchovy pro děti roste s věkem. V batolecím věku je její přínos diskutabilní, spíše je jisté, že je ke škodě dítěte. Od narození přibližně do tří let i v přirozené rodině má dítě asymetrický vztah k otci a k matce. Matka má prs, takže ona vždy dokáže zklidnit dítě více a lépe než otec. Od porodnice s dítětem tráví víc času než otec. To je přirozený stav – rovnostářství rozvádějících se rodičů v této době jde na úkor dítěte. Dítě frustruje, když se mu střídá primární pečující osoba v týdenním či měsíčním cyklu. Dítě je na tom tedy hůře, než kdyby osiřelo, tedy do tří let by se neměla střídavá výchova vůbec uvažovat.

Orientační kritérium pro dolní věkovou hranici pro střídavou výchovu je vhodnost dítěte ne pro jesle, ale pro školku: Jakmile dítě bez problémů zvládá změnu autority z rodiče na učitelky a zpět, stejně tak i změnu prostředí, jakmile si dokáže hrát v dětském kolektivu, aniž by vznikaly srážky jako v batolícím věku. Tento věk nastává okolo tří let.

Zde by soud více než jindy měl dbát na to, aby nedocházelo k soupeření mezi rodiči. Například tříleté dítě, když jde k otci domů a tam má přespat, je pravděpodobné, že před spánkem bude plačtivé. Bude se mu stýskat po známém prostředí a po mamince. Je třeba, aby ho tatínek utěšoval a hezky mluvil o mamince, jaké má oči, jak ji máme rádi, jaká je šikovná, jak se těšíme, že ji zítra zase uvidíme, eventuálně si vymyslel nějakou hezkou pohádku o mamince. Jestliže mu toto nejde a na stýskání a pláč dítěte dokáže maximálně mlčet, pak je opravdu na místě se ptát, jaký je v tomto případě přínos střídavé výchovy pro dítě? Jestli by mu nebylo lépe, kdyby jeden z rodičů zemřel? Protože pak by třeba otec bez problémů říkal dítěti, že maminka je v nebi, že tyto hvězdičky jsou její oči a že se na nás seshora usmívá.

Další důvod, proč není dobré v tomto věku střídat primární pečující osobu, je dětské chápání či přesněji řečeno nechápání času. Když dítěti řekneme větu: „Neplač, za týden zase maminku uvidíš.“ Tak dítě nerozumí slovu týden. Takže v praxi dítě v týdenním režimu přichází o jednoho nebo druhého rodiče v chápání dítěte navždy.

To, že střídavá výchova není vhodná v předškolním věku, však vůbec neznamená, že otec by se nemohl s dítětem vidět v jeho domácím prostředí tak často, jak to jen jde. Má-li se v budoucnu uskutečnit střídavá výchova, je rozhodně třeba, aby mezi otcem a dítětem byla citová vazba a tu jde vytvořit jen vzájemným kontaktem. Je však velmi náročné toto uskutečnit bez hádek. Jsou-li hádky nevyhnutné, pak samozřejmě je kontraindikovaná střídavá péče a kontakt s druhým rodičem má charakter jen vycházky, kdy dítě opět usíná ve známém prostředí prvního rodiče.

V předškolním věku mají děti rády dětský kolektiv, a celkem dobře snášejí, když jsou s rodičem třeba i měsíc jinde – třeba u prarodičů. Tedy zde je střídavá výchova bez problémů možná, ale musíme počítat s tím, že za pár let bude dítě ve škole a tam budou požadavky jiné. V předškolním věku se tedy střídavá výchova dimenzuje tak, abychom měli jistotu, že ji ve stejné podobě můžeme protáhnout i do pozdějšího školního věku. Jde zejména o prostorová kritéria.

Praktická zásada: *Nejnižší věk, kdy vůbec můžeme o střídavé výchově uvažovat, je věk, kdy je dítě schopné jít do školky (pozor, ne do jeslí), tj. minimálně tři roky. Do té doby je možno doporučit jen široký styk s druhým rodičem, ale do tohoto věku by dítě mělo vždy usínat se stejným rodičem, pokud možno ve stejném prostředí.*

V předškolním věku neschvalujeme střídavou výchovu, pokud je jasné, že ji v té podobě nebudeme schopni protáhnout do školního věku, například kvůli tomu, že by se pak musel střídat školní kolektiv dítěte.

Otázka délky cyklu

Přirozený časový cyklus rodiny je jeden den. V tomto cirkadianním cyklu fungují i partneři. Ráno máme sklon vyrazit do světa a vykonávat nejrůznější aktivity, ale večer se v nás probouzí potřeba sblížení, která narůstá s klesající aktivací organismu a tedy i s rostoucí únavou. Z tohoto faktu se odvozuje základní pravidlo: Každý den se vidět, promluvit spolu a šáhnout si na sebe. Všechny ostatní cykly jsou slabší (roční, měsíční) nebo zcela umělé (týdenní).

Stejně jako pokrm je třeba přijímat kontinuálně každý den, tak i cirkadiánní potřebu být spolu není možno uspokojovat v jiném časovém cyklu: „Sice děti přes týden nevidím, pak jim to ale vynahradím o víkendu - jsem s nimi celou sobotu a neděli.“ Pro dítě je lepe každý den dvě hodiny (14 hodin za týden) než 48 hodin o víkendu.

Čím více se cyklus střídavé výchovy blíží cirkadiánnímu a čím častěji se dítě vidí s oběma rodiči, tím z psychického hlediska lépe. Delší cykly jsou kompromisem, úlitbou praktickým otázkám – stěhování dítěte, plánované akce, zaměstnání rodičů ap. Přijatelným kompromisem se tedy jeví týdenní cyklus. Delší doba než týden či čtrnáct dní, tj. měsíce až roky, ztrácí charakter střídavé výchovy, ale je to spíše střídavé svěřování dítěte do výlučné péče toho či onoho rodiče. Její přínos je pak sporný, protože se objevují charakteristické poruchy přizpůsobení při přechodu z jednoho prostředí do druhého. U správně nastaveného cyklu střídavé výchovy by se tyto přechodové poruchy přizpůsobení svázané s cyklem neměly vůbec vyskytovat.

Vyjímkou je ten druh střídavé výchovy, kdy přes školní rok je dítě s matkou, ale letní prázdniny tráví s otcem, který je třeba cizinec. Tento druh střídavé výchovy však není dobré používat u předškolních dětí, protože doba separace je opravdu dlouhá.

Střídavá výchova s delším cyklem než týden by rozhodně neměla mít charakter střídajícího osíření. U malých dětí do tří let vzniká pocit osíření (separační reakce), když večer nemohou usínat s rodičem, na kterého jsou zvyklé. Proto střídavou péči v tomto věku rozhodně nedoporučujeme. Ale i u starších dětí ve školním věku by během týdenního cyklu mělo být dítě v kontaktu s druhým rodičem. Třeba formou společného oběda či jiné aktivity.

Praktická zásada: *Střídavá výchova je tím lepší, čím se více podobá přirozenému životu, tj. optimální může být i půldenní cyklus. To však většinou není prakticky únosné, proto týdenní cyklus je úlitba praktičnosti.*

U předškolních dětí a dětí v mladším školním věku je třeba doporučovat společné setkání celé rodiny vždy uprostřed týdenního cyklu, aby nevznikal pocit osíření.

Cyklus je správně nastaven, pokud u dítěte nepozorujeme poruchy přizpůsobení při přechodu z jednoho do druhého prostředí, tj. pokud dítě obě prostředí žije jako dvě variety jednoho domova. U poruch přizpůsobení je třeba délku cyklu zkrátit, nebo vložit vymezená setkávání uprostřed cyklu.

Za střídavou výchovu by se neměly považovat delší cykly než tři týdny, tj. měsíc, půl roku a rok, protože ztrácejí charakter střídavé (ala společné) výchovy. Je to střídavé svěřování dítěte do péče vždy jednoho rodiče, kde je třeba řešit poruchy přizpůsobení při přechodech.

Prostorová kritéria – školní věk

Školáci jsou již mnohem více fixováni na svůj kolektiv vrstevníků a je škodlivé tento kolektiv střídat v jakémkoli cyklu. I týdenní, i půl roční střídání – to vše vytrhuje dítě z jeho dětského kolektivu a dělá z něho outsidera, vydědence, protože s kamarády nesdílí společný osud. Opět nám taková střídavá výchova nabízí horší stav oproti osíření. Tedy ve školním věku je střídavá výchova možná jen za předpokladu, že dítě při střídání nemění školu, ani formotvorný dětský kolektiv (partu, kroužky ap.). Střídání školního kolektivu v praxi znamená, že dítě kromě normální rodiny přijde i o normální vztahy v kolektivu a je směřováno na dráhu outsidera.

V tomto období by měl soud hlavně sledovat, zda rodiče jsou schopni udržet rodičovskou koalici ve vzdělávání. Najdou si každý čas s dítětem udělat domácí úkoly, procvičovat malou násobilku, vyjmenovaná slova, projít si zeměpis? Nevzniká asymetrie, že u otce se musí dělat domácí úkoly a u matky ne či naopak? I v tomto věku je nezbytné, aby rodiče byli schopni předávání dítěte s překryvem, kdy se domlouvají společně všechny povinnosti a další důležité věci ohledně školy a kroužků.

Praktická zásada: *Střídavá výchova nesmí znamenat střídání školního kolektivu. Ze stejného důvodu se nesmí u mezinárodních rozvodů nastavovat cyklus půl roku v ČR a půl roku v cizině. Střídavá výchova či přesněji řečeno rozšířený styk by měl probíhat: celá školní docházka v jedné zemi, letní, zimní prázdniny v druhé.*

Puberta a adolescence

V tomto věku může být střídavá výchova velmi prospěšná pro dítě za předpokladu, že rodiče jsou stále schopni udržet jednotnou frontu v oblasti povinností. Od 12 let jsou děti schopny bezpečně přejít rušnou silnici, proto mizí i nutnost předávání dítěte s překryvem, protože dítě může samo přejít z jedné domácnosti do druhé. To však z rodičů nesnímá povinnost být v neustálém kontaktu ohledně výchovy a je žádoucí, aby děti byly svědky těchto konstruktivních komunikací. Bohužel děti po pubertě jsou již schopné důrazně vyjádřit svůj názor a zpravidla o týdenní stěhování nestojí.

Postižené děti a střídavá výchova

I když je postižení nepřeborné množství, přesto zmíněné zásady platí i v těchto případech. Například jestliže nevidomé dítě frustruje chaos při přechodu z jednoho prostředí do druhého, pak samozřejmě je na místě podle principu osíření předpokládat, že by pro ně bylo lepší, kdyby jednostranně osířelo. Tak by totiž bydlelo v jednom stabilním prostředí. Stejně tak i u poruch metabolismus, kde děti vyžadují nejrůznější diety, je třeba, aby rodiče byli schopni při změnách cyklu spolu efektivně komunikovat o problémech dítěte.

Závěr

Cílem této metodiky není odrazovat od střídavé péče, ale naopak ukázat na všechny důležité podmínky, aby střídavá výchova byla pro dítěte skutečným přínosem - větším, než kdyby osířelo. Tyto podmínky je možno zachovat. Je mnoho rozpadlých rodin, které to dokázaly i bez této metodiky, i bez úřadů – zcela intuitivně. Rozvádějící se rodiče totiž zpravidla nelze vinit, že by neměli na mysli blaho svých dětí. Podobají se ale spíše zahradníkovi, který se od jara piplá se svou zahrádkou, pleje ji a zalívá každou květinu zvlášť. Pak najednou přijde "rozchod", jemu přeskočí a on celou zahradu posype Travexem, herbicidem. Najednou to, co půl roku doloval ze země je během pár sekund vypáleno a on začíná opět s nekonečnou trpělivostí křísit své milované, leč polomrtvé rostlinky.

Vhodnost rodičů pro střídavou výchovu se dá zvýšit pevným vedením, mediací či terapií, ale střídavou výchovu nelze prosadit násilím proti vůli jednoho z rodičů. To je výzvou pro všechny psychology, sociální pracovníce i soudy, aby vedli rodiče k tomu, aby se nerozcházelí či nerozváděli, a když, tak jedinečně vzájemnou dohodou, konsensem. Ano, je to těžké, ale vložená námaha se vyplatí.

Počet normovaných stran: 37,2; Počet znaků: 66939